Euroopan parlamentti
2014-2019

Istuntoasiakirja

B8-1237/2016

16.11.2016

PÄÄTÖSLAUSELMAESITYS

komission varapuheenjohtajan / unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan julkilausuman johdosta

työjärjestyksen 123 artiklan 2 kohdan mukaisesti

Valko-Venäjän tilanteesta
(2016/2934(RSP))

Petras Auštrevičius, Dita Charanzová, Ivan Jakovčić, Urmas Paet, Jozo Radoš, Pavel Telička
ALDE-ryhmän puolesta

B8-1237/2016

Euroopan parlamentin päätöslauselma Valko-Venäjän tilanteesta (2016/2934(RSP))

Euroopan parlamentti, joka

– ottaa huomioon aiemmat päätöslauselmansa Valko-Venäjästä ja erityisesti 10. syyskuuta 2015[1], 29. maaliskuuta 2012[2], 16. helmikuuta 2012[3], 15. syyskuuta 2011[4], 12. toukokuuta 2011[5], 10. maaliskuuta 2011[6] ja 20. tammikuuta 2011[7] antamansa päätöslauselmat,

– ottaa huomioon maassa 11. syyskuuta 2016 pidetyt parlamenttivaalit sekä 11. lokakuuta 2015 pidetyt presidentinvaalit,

– ottaa huomioon Etyjin demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston (ODIHR), ETYJ:n parlamentaarisen yleiskokouksen sekä Euroopan neuvoston parlamentaarisen yleiskokouksen 12. syyskuuta 2016 antaman alustavan julkilausuman Valko-Venäjän parlamenttivaaleista,

– ottaa huomioon neuvoston päätelmät Valko-Venäjästä ja erityisesti 16. helmikuuta 2016 hyväksytyt päätelmät, joilla purettiin 170 henkilön ja kolmen valkovenäläisen yrityksen vastaiset rajoitukset,

– ottaa huomioon työjärjestyksen 123 artiklan 2 kohdan,

A. ottaa huomioon, että Etyj/ODIHR antoi Valko-Venäjän vuoden 2015 presidentinvaaleja koskevassa lopullisessa raportissaan yhdessä Euroopan neuvoston Venetsian komission kanssa laatimiaan suosituksia, jotka Valko-Venäjän oli määrä panna täytäntöön ennen vuoden 2016 parlamenttivaaleja;

B. toteaa, että parantaakseen suhteita länteen Valko-Venäjän viranomaiset käynnistivät useita toimia, joiden väitettiin helpottavan oppositiopuolueiden rekisteröitymistä edellisiin vaaleihin verrattuna ja antavan vaalitarkkailijoille paremmat mahdollisuudet ääntenlaskun seuraamiseen, mutta jotka Etyjin/ODIHR:n vaalitarkkailuvaltuuskunnan mukaan eivät todellisuudessa kuitenkaan johtaneet siihen, että vaaleissa olisi noudatettu riittävästi Etyj:n sitoumuksia ja muita kansainvälisiä velvoitteita ja normeja;

C. panee merkille, että Etyjin/ODIHR:n arvion mukaan vuoden 2016 parlamenttivaaleissa ilmeni edelleen pitkäaikaisia järjestelmäpuutteita muun muassa siten, että poliittisia oikeuksia ja perusvapauksia oli rajoitettu oikeudellisen järjestelmän avulla; toteaa, että vaalilautakunnat eivät vieläkään olleet riippumattomia, koska oppositiolla ei ollut niissä

[1] Hyväksytyt tekstit, P8_TA(2015)0319.
[2] EUVL C 257 E, 6.9.2013, s. 9.
[3] EUVL C 249 E, 30.8.2013, s. 57.
[4] EUVL C 51 E, 22.2.2013, s. 140.
[5] EUVL C 377 E, 7.12.2012, s. 162.
[6] EUVL C 199 E, 7.7.2012, s. 182.
[7] EUVL C 136 E, 11.5.2012, s. 57.

edustajia; toteaa, että äänten laskennassa ja taulukoinnissa ilmeni huomattavan paljon menettelyjä koskevia sääntöjenvastaisuuksia eivätkä laskenta ja taulukointi olleet avoimia;

D. toteaa, että Valko-Venäjän ihmisoikeustilannetta käsittelevän YK:n erityisedustajan mukaan maan ihmisoikeusrajoitusten taustalla olevat oikeus- ja hallintojärjestelmät eivät ole muuttuneet, ja parlamentin kahden riippumattoman jäsenen symbolinen olemassaolo vain korostaa prosessin ylhäältä ohjattua luonnetta;

E. toteaa, ettei Valko-Venäjällä ole vuoden 1994 jälkeen pidetty Etyjin/ODIHR:n kansainvälisesti tunnustettuja normeja vastaavan vaalilainsäädännön mukaisia vapaita ja oikeudenmukaisia vaaleja;

F. katsoo, että unionin ja Valko-Venäjän suhteiden parantamisen edellytyksiä ovat sananvapauden ja tiedotusvälineiden vapauden merkittävä parantaminen, tavallisten kansalaisten ja oppositioaktivistien poliittisten oikeuksien kunnioittaminen sekä oikeusvaltion ja perusoikeuksien kunnioittaminen; ottaa huomioon, että unioni on edelleen vahvasti sitoutunut puolustamaan ihmisoikeuksia Valko-Venäjällä, sananvapaus ja tiedotusvälineiden vapaus mukaan luettuina;

G. toteaa, että EU purki helmikuussa 2016 viisi vuotta kestäneet Valko-Venäjän vastaiset pakotteensa hyvän tahdon eleenä kannustaakseen Valko-Venäjää parantamaan ihmisoikeuksia, demokratiaa ja oikeusvaltioperiaatteen noudattamista; toteaa, että muutamia vähäisiä toimia tiettyjen pitkäaikaisten kysymysten ratkaisemiseksi ennen vuoden 2016 vaaleja pantiin merkille, mutta oikeudellisessa järjestelmässä ja vaalimenettelyissä ilmeni samaan aikaan monia ratkaisemattomia kysymyksiä;

H. panee merkille, että kaksi valkovenäläistä vaalitarkkailuryhmää, Human Rights Defenders for Free Elections ja Right to Choose 2016, tuomitsi uusimmat vaalit, koska ne eivät täyttäneet eräitä tärkeitä kansainvälisiä normeja eivätkä ne ilmentäneet uskottavasti Valko-Venäjän kansalaisten tahtoa;

I. toteaa, että valkovenäläiset tarkkailijaryhmät keräsivät konkreettista näyttöä massiivisesta koko maan kattavasta toiminnasta, jolla pyrittiin paisuttamaan äänestysprosenttia sekä viiden päivän ennakkoäänestyksessä (6.–10. syyskuuta) että itse vaalipäivänä (11. syyskuuta);

J. toteaa, että keskustaoikeistoa edustavat Valko-Venäjän oppositiovoimat tekivät 18. marraskuuta 2015 ensimmäistä kertaa yhteistyösopimuksen yhteisestä ehdolle asettumisesta vuoden 2016 parlamenttivaaleissa;

K. ottaa huomioon, ettei parlamentilla ole tällä hetkellä virallisia suhteita Valko-Venäjän parlamenttiin; toteaa, että suhteista Valko-Venäjään vastaava parlamentin valtuuskunta vieraili vuoden 2002 jälkeen ensimmäisen kerran virallisesti Minskissä 18. ja 19. kesäkuuta 2015;

L. toteaa, että Valko-Venäjän parlamentilla ei ole virallista asemaa Euronestin parlamentaarisessa edustajakokouksessa;

M. katsoo, että Valko-Venäjällä oli rakentava rooli Ukrainan tulitaukosopimuksen välittäjänä;

N. toteaa, että Ukrainan konflikti on syventänyt Valko-Venäjän yhteiskunnassa tunnettua pelkoa maan sisäpoliittisen vakauden päättymisestä valtarakenteiden muuttuessa, mikä ei kuitenkaan tarkoita eikä voikaan tarkoittaa sitä, että Valko-Venäjän kansa olisi hylännyt toivonsa maansa merkittävien uudistusten ja rauhanomaisen muutoksen suhteen;

O. toteaa, että Valko-Venäjän kansantalous on ollut pysähtyneisyyden tilassa yli 20 vuoden ajan, sillä suuret osat toimialoista ovat edelleen valtion omistuksessa ja hallinnollisen komento-ja valvontajärjestelmän piirissä; toteaa, että Valko-Venäjän talouden riippuvuus Venäjän taloudellisesta tuesta lisääntyy jatkuvasti ja että Valko-Venäjän talouden suorituskyky on Euraasian talousunionin kehnoimpia ja esimerkiksi sen BKT putosi vuosina 2015–2016 yli 30 miljardia Yhdysvaltojen dollaria;

P. huomauttaa, että Valko-Venäjä on ainoa Euroopan maa, jossa vielä langetetaan kuolemanrangaistuksia; ottaa huomioon, että Valko-Venäjän korkein oikeus piti 4. lokakuuta 2016 Siarhei Vostrykaun kuolemanrangaistuksen voimassa; toteaa, että tämä oli jo neljäs korkeimman oikeuden vuonna 2016 vahvistama kuolemanrangaistus;

Q. ottaa huomioon, että vaikka Valko-Venäjän, unionin ja Yhdysvaltojen yhteydet ovat tiivistyneet merkittävästi, ihmisoikeuksia loukataan edelleen eikä merkittäviä muutoksia ole havaittu, kuten Valko-Venäjän ihmisoikeustilannetta käsittelevä YK:n erityisraportoija totesi 21. huhtikuuta 2016 antamassaan raportissa;

R. toteaa, että ihmisoikeusjärjestöt ovat kiinnittäneet huomiota uusiin menetelmiin opposition vainoamisessa ja siihen, että vuosina 2015 ja 2016 pidätettiin Eduard Paltšis, Mihail Zamtšuzny ja Uladzimir Kondrus, joista kaksi jälkimmäistä ovat poliittisia vankeja valkovenäläisen ihmisoikeuskeskuksen Viasnan mukaan;

S. toteaa, että Valko-Venäjä rakentaa parhaillaan ensimmäistä ydinvoimalaansa Ostrovetsiin, EU:n rajalle; toteaa, että todellisuudessa Venäjä ja venäläiset ydinvoima- ja rahoitusyhtiöt rakentavat ja rahoittavat tätä hanketta;

1. on edelleen erittäin huolissaan puutteista, joita riippumattomat kansainväliset vaalitarkkailijat havaitsivat vuoden 2015 presidentinvaaleissa ja vuoden 2016 parlamenttivaaleissa; antaa tunnustusta edistymispyrkimyksille, mutta pitää niitä erittäin vähäisinä ja riittämättöminä; toteaa, että vastavalitussa parlamentissa on yksi opposition edustaja ja yksi valtiollisen sektorin ulkopuolinen edustaja; katsoo kuitenkin, että kyse on pikemminkin poliittisista nimityksistä kuin vaalituloksesta, sillä hallinto nimitti nämä edustajat;

2. kehottaa Valko-Venäjän viranomaisia jatkamaan viipymättä ja yhteistyössä kansainvälisten kumppaneiden kanssa työtä kattavan vaaliuudistuksen toteuttamiseksi osana laajempaa demokratisointiprosessia; korostaa, että Etyjin/ODIHR:n suositukset on pantava täytäntöön hyvissä ajoin ennen maaliskuussa 2018 pidettäviä kunnallisvaaleja ja niitä on noudatettava tiukasti käytännössä; pitää tätä keskeisenä tekijänä unionin ja Valko-Venäjän suhteiden koko potentiaalin toteuttamiseksi;

3. pyytää uudelleen Valko-Venäjän viranomaisia varmistamaan, että demokratian periaatteita, ihmisoikeuksia ja perusvapauksia kunnioitetaan kaikissa olosuhteissa ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen, YK:n ihmisoikeusneuvoston määräaikaisarvioinnissa annettujen suositusten ja Valko-Venäjän ratifioimien kansainvälisten ja alueellisten ihmisoikeussäädösten mukaisesti;

4. kehottaa Valko-Venäjän hallitusta puhdistamaan kaikkien vapautettujen poliittisten vankien maineen ja palauttamaan heille täydet kansalaisoikeudet ja poliittiset oikeudet;

5. on huolissaan siitä, että Valko-Venäjällä ei ole sitten vuoden 2000 rekisteröity yhtään uutta puoluetta; kehottaa Valko-Venäjää poistamaan kaikki rajoitukset tältä osin;

6. kehottaa Valko-Venäjän viranomaisia kumoamaan Valko-Venäjän rikoslain 193 pykälän 1 momentin, jolla estetään rekisteröimättömien julkisten yhdistysten ja järjestöjen järjestäytyminen ja niiden toimintaan osallistuminen, ja sallimaan julkisten yhdistysten ja järjestöjen täysimittainen, vapaa ja esteetön toiminta; kiinnittää komission huomiota erityisesti siihen, että 193.1 artiklan ja muiden rajoittavien toimien soveltamisen tuloksena yli 150 valkovenäläistä kansalaisjärjestöä on rekisteröity Liettuaan, Puolaan, Tšekin tasavaltaan ja muualle; pitää epäjohdonmukaisena, että EU pyrkii lisäämään rahoitusapuaan Valko-Venäjän hallituksen valvomia kanavia pitkin, kun taas kansainvälistä rahoitustukea Valko-Venäjän valtiosta riippumattomalle sektorille verotetaan ankarasti;

7. kehottaa Euroopan unionin ulkosuhdehallintoa (EUH) ja komissiota asettamaan edellä mainitut huolenaiheet etusijalle meneillään olevassa EU:n ja Valko-Venäjän ihmisoikeusvuoropuhelussa ja tässä yhteydessä laajentamaan EU:n yhteistyötä kaikkien kansainvälisten toimijoiden, kuten Yhdistyneiden kansakuntien, Euroopan neuvoston ja Etyj:n, kanssa; kehottaa vielä Valko-Venäjän oppositiota ja kansalaisyhteiskuntaa vaikuttamaan Valko-Venäjän hallitukseen ihmisoikeuksia käsittelevän etenemissuunnitelman laatimiseksi;

8. tuomitsee sen, että Valko-Venäjä on viimeinen Euroopan maa, jossa kuolemanrangaistus on edelleen käytössä, mikä on vastoin eurooppalaisia arvoja; vaatii keskeyttämään kuolemantuomioiden täytäntöönpanon välittömästi ja tekemään rikoslakiin muutoksia, joilla kuolemanrangaistuksen käyttö lopetetaan; muistuttaa, että kuolemanrangaistus on epäinhimillinen ja halventava rangaistus, että sen ei ole voitu osoittaa toimivan pidäkkeenä ja että kuolemanrangaistusta sovellettaessa oikeuslaitoksen tekemiä virheitä ei voi peruuttaa; ei pidä hyväksyttävänä, että yksi kuolemanrangaistus annettiin yksi päivä sen jälkeen, kun Euroopan unioni kumosi suurimman osan Valko-Venäjän pakotteista;

9. kehottaa Euroopan unionin ulkosuhdehallintoa jatkamaan Valko-Venäjällä ja sen ulkopuolella toimivien kansalaisyhteiskunnan järjestöjen tukemista ja laajentamaan sitä Valko-Venäjään kohdistuvan EU:n kriittisen lähentymispolitiikan hengessä; korostaa tarvetta tukea kaikkia Valko-Venäjän yhteiskuntaa palvelevia riippumattomia tietolähteitä, mukaan luettuina valkovenäjän kielellä ja ulkomailta ohjelmasisältöä lähettävät tiedotusvälineet; pitää tärkeänä jatkaa Vilnassa toimivan European Humanities Universityn kaltaisten, maanpaossa toimivien koulutusohjelmien ja -laitosten tukemista;

10. panee merkille, että tammikuussa 2014 käynnistettiin viisumien saannin helpottamista koskevat neuvottelut, joilla pyrittiin parantamaan ihmisten välisiä yhteyksiä ja kannustamaan kansalaisyhteiskunnan kehittämiseen; korostaa tarvetta nopeampaan edistymiseen tässä kysymyksessä;

11. on erityisen huolissaan Valko-Venäjälle, alle 50 kilometrin päähän Vilnasta rakennettavan Ostrovetsin ydinvoimalan aiheuttamista turvallisuusongelmista; vaatii Valko-Venäjän viranomaisia aloittamaan rakentavan yhteistyön kaikkien asianomaisten kansainvälisten viranomaisten, EU:n ja sen jäsenvaltioiden kanssa, noudattamaan tiukasti YK:n Espoon ja Aarhusin yleissopimuksia sekä osoittamaan poliittista tahtoa Fukushiman jälkeen sovellettujen EU:n riski- ja turvallisuusarviointien seuraamiseen;

12. vaatii komissiota EU:n ja Valko-Venäjän tulevan energiavuoropuhelun puitteissa asettamaan etusijalle Valko-Venäjän ydinvoimalan turvallisuutta ja avoimuutta koskevat kysymykset ja pyytää komissiota toimittamaan parlamentille ja jäsenvaltioille ja etenkin Valko-Venäjän rajanaapureille säännöllisiä raportteja komission pyrkimyksistä varmistaa kaikkein korkeatasoisimpien ydinturvallisuusnormien noudattaminen tässä rakenteilla olevassa ydinvoimalassa; kehottaa komissiota varmistamaan, että EU:n rahoituslaitoksia ja -mekanismeja, kuten Euroopan investointipankkia tai Euroopan jälleenrakennus- ja kehityspankkia (EBRD), ei voitaisi käyttää suoraan tai välillisesti rahoittamaan Ostrovetsin ydinvoimalaitosta, ja arvioimaan, onko EU:n aiemmin vuonna 2016 myöntämä takuu Euroopan investointipankille EU:n Venäjän federaatiolle asettamien pakotteiden vastainen;

13. tukee komissiota sen ”kriittisessä lähentymispolitiikassa” Valko-Venäjän viranomaisiin nähden ja ilmaisee valmiutensa edistää kyseistä politiikkaa myös suhteista Valko-Venäjään vastaavan valtuuskuntansa kautta; muistuttaa, että EU:n on kuitenkin seurattava tarkasti, mihin sen resursseja kohdennetaan, ja varmistettava, että niillä parannetaan edelleen opposition ja kansalaisyhteiskunnan tilannetta;

14. lupaa jälleen toimia Valko-Venäjän kansan edun mukaisesti, tukea sen demokratiaa edistäviä pyrkimyksiä ja aloitteita ja edistää maan vakaata, demokraattista ja vaurasta tulevaisuutta;

15. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman komission varapuheenjohtajalle / unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkealle edustajalle, Euroopan ulkosuhdehallinnolle, neuvostolle, komissiolle, jäsenvaltioille, Etyjille/ODIHR:lle, Euroopan neuvostolle sekä Valko-Venäjän viranomaisille.